

PARCS I JARDINS DE LA COMARCA DEL GARRAF.

Primera part: VILANOVA I LA GELTRÚ

NEUS BENAVENT I VALLÈS

La vida urbana comporta cada cop més un allunyament de la natura.

Una de les maneres de subsanar una mica aquest allunyament, aquesta mancança, és la construcció de parcs i jardins, de zones verdes, dins la ciutat, intentant reproduir d'alguna manera aquesta natura de la qual ens hem allunyat.

Aquestes construccions que, en un principi, eren per al pur plaer de la contemplació, es fan ara quasi bé imprescindibles per equilibrar les zones urbanes, des d'un punt de vista ecològic i també per a l'equilibri psíquic de les persones.

*La pregunta base del treball és: **Com està la nostra comarca en aquest aspecte?** I ja més concretament: **Quin tipus de jardins tenim? Com estan repartits?** Per tal de contestar-les, s'imposa, doncs, fer-ne un repàs quant a la seva quantitat, quant a la seva situació i quant al seu estil.*

PARCS I JARDINS DE LA COMARCA DEL GARRAF.

Primera part: VILANOVA I LA GELTRÚ

QUÈ ENTENEM PER PARCS I JARDINS?

En general, podem definir:

Zona verda: Porció de terreny no construïda, que conté elements vegetals, que no han estat necessàriament plantats. Pot ésser un solar abandonat, una muntanya o un hort, passant per un jardí, un parc, una plaça o, fins i tot, una parterre.

Si volem concretar més, direm que:

Parc: És una extensió gran de terreny obert, ben delimitada, destinada principalment a l'esbarjo humà. Pot tenir diferents zones, una zona de bosc, un prat, un estany, una zona esportiva, una zona de recerca, una zona d'ensenyament... No conté edificacions, excepte per a la conservació del mateix parc, per a la vigilància (zones de serveis), o les construccions destinades als diferents usos abans esmentats.

Jardí: És una extensió reduïda de terreny, també ben delimitada, ordenada i plantada amb espècies vegetals plaents (a diferència del jardí agrícola, que és plantat amb espècies vegetals productives), que hom destina a l'esbarjo.

A més, tant els parcs com els jardins es podrien dividir en:

Privat: Quan la zona es destina només a l'ús dels propietaris de l'habitatge, o del lloc on s'ha establert el jardí.

Públic: Quan es destina a l'ús de la comunitat on es troba situada.

Semi-públic: Són jardins o parcs legalment privats, que d'alguna manera estan integrats a l'àmbit públic, sigui a nivell simplement estètic, perquè es poden veure i gaudir des de l'exterior, o a nivell d'ús, pel costum popular...

A nivell global, quan es parla de:

Parcs i jardins: S'hi engloben els parcs i jardins públics, així com totes les zones plantades, amb arbres o plantes diverses, a totes les places, els carrers, els parterres... que es troben a la via pública. Se n'exclouen les places o carrers que no tenen cap espècie vegetal. Són competència de l'Administració pública a nivell local, o sigui, de l'Administració municipal.

A **Vilanova** depenen, més concretament, de la Regidoria de Via Pública i Medi Ambient, de recent creació.

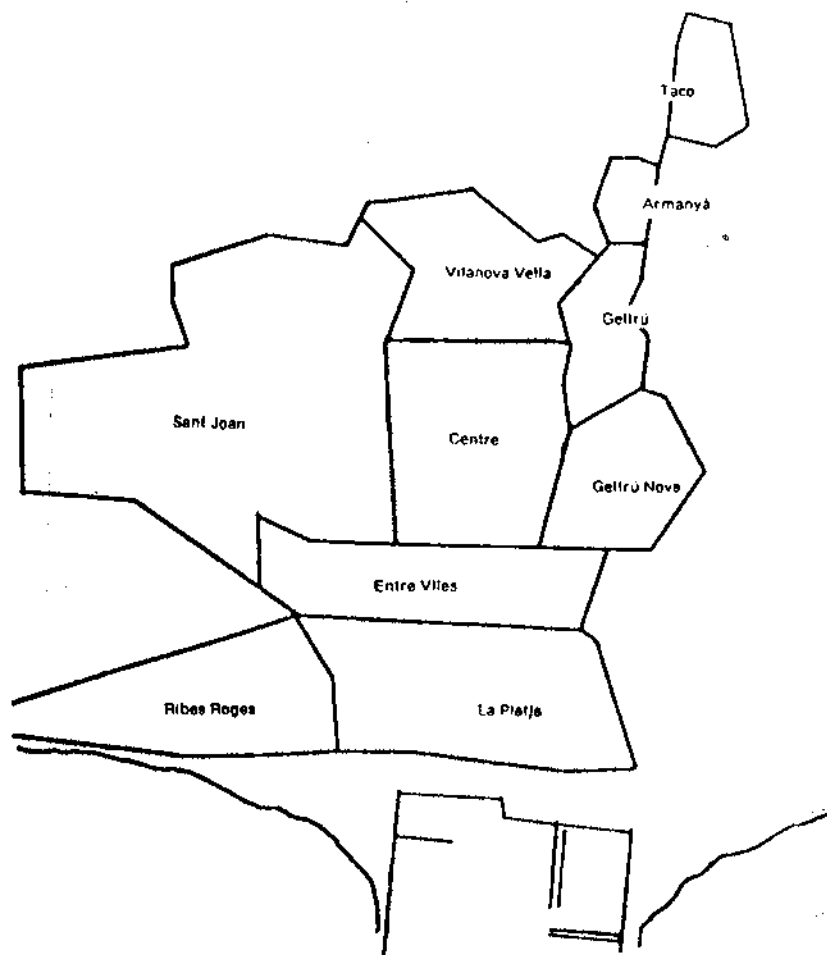
Tanmateix, segons l'ordenança municipal de l'any 84 (aprovada el 12 de novembre del 84), amb el títol d'Ordenança sobre Parcs i Jardins Públics, l'Ajuntament també té competència en els parcs i jardins privats, a segons quins nivells. Aquest és un tema de difícil acceptació i de difícil comprensió, especialment per part dels propietaris.

PRIMERA PART:

ELS PARCS I JARDINS DE VILANOVA I LA GELTRÚ

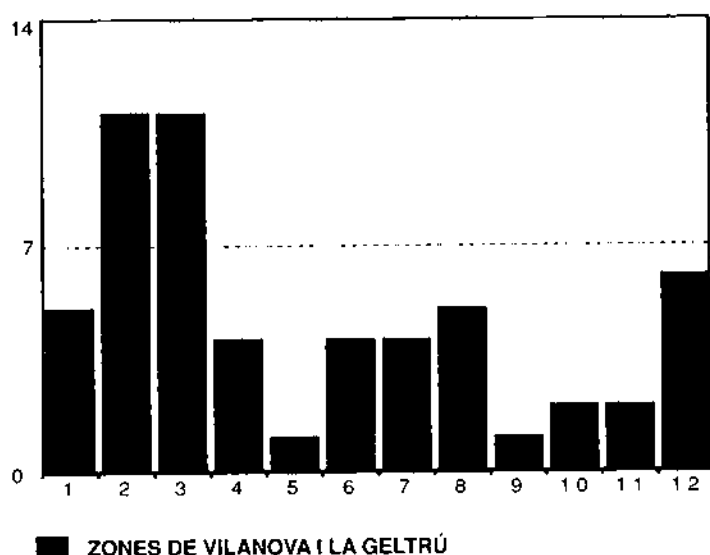
Si ens cenyim, de moment, als espais estrictament públics i semi-públics, i seguint la divisió per barris del plànol adjunt, tenim a la nostra ciutat un total de **cinquanta-sis zones** que podem anomenar com a **parcs i jardins**, que, amb una distribució no uniforme en els diferents barris de la ciutat, com observem en el gràfic, donen la llista que adjuntem a continuació.

PLÀNOL DELS BARRIS DE VILANOVA

Font: «D'esquena al mirall». Belascoain i altres, 1985.

NOMBRE DE JARDINS PER ZONA

ZONES O BARRIS DE VILANOVA I LA GELTRÚ

1. Vilanova vella
2. Vilanova centre
3. Sant Joan
4. La Geltrú vella
5. La Geltrú nova
6. Entre vies
7. Ribes Roges
8. La Platja
9. Sant Cristòfor
10. Armanyà
11. El Tacó
12. Fora de la vila

Vilanova vella

1. Plaça de les Neus
2. Plaça de Sant Antoni
3. Plaça de Pau Casals
4. El Jardí Romàntic de Can Papiol
5. Plaça de les Casernes

Vilanova centre

6. Rambla Principal
7. Col·legi de les Tereses (entrada)
8. Rambla Vidal
9. Rambla Ventosa
10. Plaça dels Carros (Soler i Gustems)
11. Plaça de la Vila
12. Plaça Miró
13. Plaça dels Cotxes
14. Centre Comercial (Rambla Samà)
15. Plaça de Soler i Carbonell (plaça del Mercat)
16. Plaça d'Enric C. Ricart

L'exemple vilanovi

Sant Joan

18. Urbanització Molí de Vent
19. Jardins del Molí de Vent
20. Blocs Esmaragda, Topazi, Safir...
21. Plaça de l'Anxaneta
22. Jardins de Francesc Macià
23. Carrer Olivella (piscina)
24. Blocs de Sant Joan
25. Plaça del Xoriguer
26. Parc dels Pobles d'Espanya
27. Plaça de Catalunya
28. Plaça de Cal Ganeta

La Geltrú

Geltrú vella

29. Plaça del Pou
30. Plaça de Font i Gumà
31. Verger del Mestre Toldrà
32. Plaça dels Lledoners

Geltrú nova

33. Rambla del Castell/Carrer Castell

Entrevies

34. Parc de la Sardana

35. Parc Gumà i Ferran (Parc Samà)

36. Jardí del Museu Víctor Balaguer

37. Plaça de l'Estació (Eduard Maristany)

Barri de Mar**Ribes Roges**

38. Plaça del Consolat del Mar

39. Rambla de Lluís Companys

40. Parc de Ribes Roges

41. Passeig Marítim

La Platja

41. Passeig Marítim

42. Plaça de la Marina

43. Plaça de la Immaculada Concepció

44. Jardins de l'Atlàntida

45. Plaça de la Rajanta

Sant Cristòfor

46. Jardins d'Enric Granados (Molí de Mar)

Armanyà

47. Plaça de les Acàcies (blocs Armanyà)

48. Jardins del Cementiri

Tacó

49. Plaça del Sol

50. Parc del Centre Cívic

Fora de la vila

51. Masia de Can Cabanyes

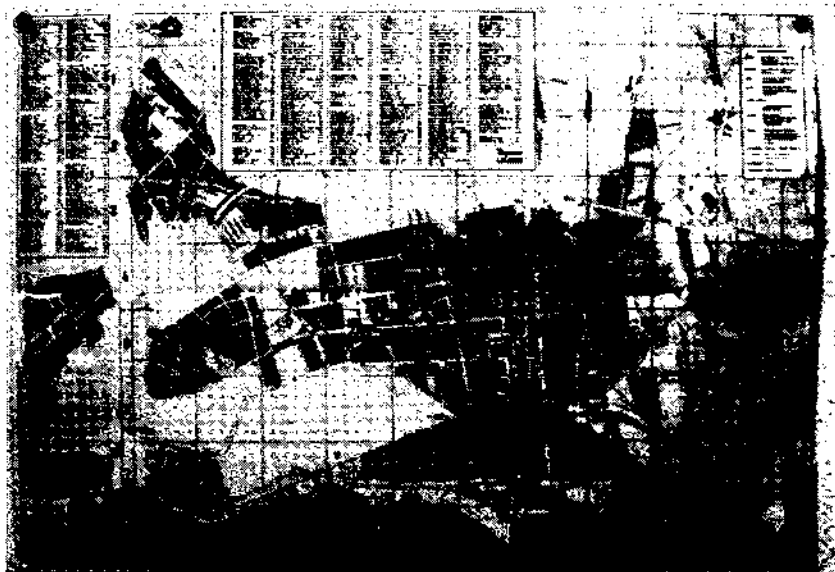
52. Racó de Santa Llúcia

53. L'Aragai

54. Santa Maria

55. Ibersol

56. Collada-Sis Camins

Els espais verds de Vilanova i la Geltrú.

Típica «ameba» de la jardineria dels anys 50-60 (plaça Immaculada).

TIPUS I ESTILS DE JARDÍ

Abans d'analitzar els nostres jardins caldrà fer un breu repàs per la història de la jardineria.

En la història de la jardineria, podríem agrupar tots els jardins en dos grans grups o tendències: Els que tenen la línia recta com a base del seu disseny, que podem anomenar **jardins d'estil geomètric**. I els que tenen com a base del seu disseny la imitació de la natura i, per conseqüència, la línia corba, que poden anomenar-se **jardins d'estil paisatgista**.

Aquestes no són només tendències estilístiques, sinó que reflexen a més una manera de pensar, uns valors socials imperants a cada societat i a cada època concreta, dels quals la jardineria queda imbuïda, com totes les altres manifestacions artístiques.

DISSENY CLÀSSIC

Els jardins de disseny clàssic responen a models de jardins concebuts per ésser jardins privats, i van sovint lligats a una gran construcció o habitatge, tipus palau, fortalesa, castell...

Després, amb els temps, aquests jardins fruit de la jardineria privada han esdevingut públics, o han estat imitats per la jardineria pública.

Entre ells trobem, com a més representatius, al llarg dels diferents segles:

Jardí àrab

Jardí importat del sud i incorporat durant els vuit segles de poder àrab a casa nostra. Va tenir la seva època esplendorosa a partir del segle VIII i fins al segle XI, i se'n deriven tots els jardins botànics de què gaudim, a causa de la cura que tenien per les plantes i llurs usos medicinals, culinaris...

Planta d'un jardí de disseny clàssic (parc Samà).

Jardineria popular: els «Patios» (blocs Sant Joan).

La seva característica més important és la incorporació de l'aigua com a element decoratiu i d'ambientació, element de frescor, amb el qual s'atemperen les altes temperatures. Això s'aconsegueix amb petites cascades, amb sortidors, amb llacs que fan de mirall... Una altra característica important és la utilització de plantes autòctones del lloc on es fa el jardí; i també l'ús de la pedra, i la disposició de la vegetació d'una manera lineal.

Un cas particular del jardí àrab, molt autòcton, és el «**patio**», invent originari totalment de la península Ibèrica, dins l'estil hispano-àrab, i herència directa dels patis romans, connectat amb els claustres medievals i renaixentistes.

El «patio» es concreta en la utilització de qualsevol tros d'espai obert, a l'aire lliure, com a extensió de la llar. És un espai, normalment interior, generalment quadrangular, o un tros de terreny a enjardinar al davant de l'habitatge o de la segona residència. Espai dividit en «arriates», que tenen el seu interior plantat de diferents espècies amb flor de color, sempre autòctona. Es col·loca un pou o una font al centre de la composició. L'ombra s'obté mitjançant arbres fruiters, o per emparrats. Els elements vegetals dels parterres estan normalment plantats dins de torretes de fang, la qual cosa permet el seu trasllat fàcil i una replantació sense complicacions.

Jardí de disseny francès

Des de la vinguda dels Borbons, al segle XVII, a l'Estat espanyol trobem gran profusió de disseny de jardins d'estil francès, que presenta els següents trets: disposició geomètrica dels elements, mobiliari... Gran tendència a la disposició quadricular de l'espai i de la natura. El parterre modern, com un element important recuperat d'altres èpoques, imposa un ordre, i al mateix temps decora, la qual cosa és un dels trets importants. Plantes de flor ben protegides. No zona verda extensa, ni gespa per trepitjar.

Jardí romàntic

Que incorpora la fantasia i la imaginació al disseny clàssic francès. Del segle XVIII.

Sorgeixen com a culminació de la gran admiració que es tenia per tot l'art oriental, i està influenciat, en part, per l'estil de jardineria oriental, que no s'incorpora de forma diferenciada a la nostra pròpia jardineria. Elements decoratius amb gran profusió. Incorporació d'animals com a decoració. Racons, grottes, cascades... Apartats diferents, separats, ben definits. Parets vegetals. Línies corbes convivint amb les rectes. Incorporació de plantes exòtiques. Gran nombre d'espècies botàniques diferents.

Jardí de disseny anglès

Tot al contrari del francès, sorgeix, en part, com una reacció en contra de l'excessiu racionalisme d'aquest. També com una adaptació de la vegetació al clima i als costums dels habitants anglesos. Espais oberts, grans extensions verdes, gespa. Zones per trepitjar, per passejar. Nombre d'espècies petit. Molt repetides les espècies existents. És, en realitat, l'estil que més intenta una repetició de la natura, un intent de reproduir-la en el jardí. Hi ha una certa sensació de desordre, en ser la natura poc dominable.

Jardins de transició

A partir de la revolució industrial. Segle XIX.

Es passa per molts canvis i molt ràpids, tant a la vida social com en totes les arts, i també, evidentment, en la jardineria. Aquesta es va tornant més popular i, al mateix temps, més eclèctica. Es pot començar a parlar de jardineria pública, que sorgeix a la història per primer cop.

Es caracteritza per: Ús social de l'espai. Es pensa en la seva utilitat. Barreja d'elements nous i clàssics. Espais oberts. Incorporació tímida del ciment. Espais verds extensos.

JARDINS DE DISSENY ACTUAL

Segona meitat del segle XX.

Lligada als nous conceptes en pintura, escultura i arquitectura, una concepció avantguardista de l'espai triomfa arreu del món. Es valora el disseny per sobre de la funció. I, evidentment, també per sobre de la funció del jardí.

Aquest culte al disseny es concreta en: Barreja d'element de la construcció (ferro, formigó...) amb els elements vegetals. Aquests elements vegetals són cada cop més escassos. Places dures, fetes fonamentalment amb ciment i/o formigó. Mobiliari urbà estilitzat (que no vol dir còmode). Glorietes vistoses, ponts, finestres..., que no van enlloc. Creació de desnivells inexistents per obtenir sensacions òptiques. Línies rectes en tots els components, en la disposició dels elements vegetals, del mobiliari..., de l'espai en general.

QUINS ESTILS TROBEM A VILANOVA?

Veiem com podem agrupar o classificar els jardins de la nostra ciutat, d'acord amb aquests criteris:

Jardí de disseny francès

Sense tenir la vistositat dels jardins privats, la concepció de l'espai i el disseny de la majoria dels jardins locals responen a aquest model.

La vistositat i el traçat del disseny decreix quan més cap enfora del casc central es troba el jardí.

Plaça de Sant Antoni
Plaça de les Neus
Plaça de Miró de Montgròs
Plaça de la Vila
Plaça dels Cotxes
Plaça de Soler i Gustems
Plaça dels Lledoners

Vilanova vella
Vilanova vella
Vilanova centre
Vilanova centre
Vilanova centre
Vilanova centre
La Geltrú

Racó íntim, típic dels jardins romàntics (can Papiol).

Verger del Mestre Toldrà	La Geltrú
Plaça d'Eduard Maristany	Entrevies
Passeig Marítim	Barri de Mar (en general)
Plaça de la Immaculada Concepció	La Platja
Plaça del Sol	El Tacó
Plaça del Consolat de Mar	Ribes Roges
Plaça de Catalunya	Sant Joan

Jardí romàntic

En aquest apartat tenim tres jardins:

Jardí del Museu Romàntic de Can Papiol	Vilanova vella
Jardí romàntic de la Masia de Can Cabanyes (part de darrera)	
Parc Samà o de Gumà i Ferran	Entrevies

Jardí de disseny anglès

No en tenim cap d'anglès pur, a causa, en part, de la gran dificultat de mantenir la gespa en bones condicions si és trepitjada, i a la concepció social, imperant molts anys, de la prohibició de trepitjar el verd.

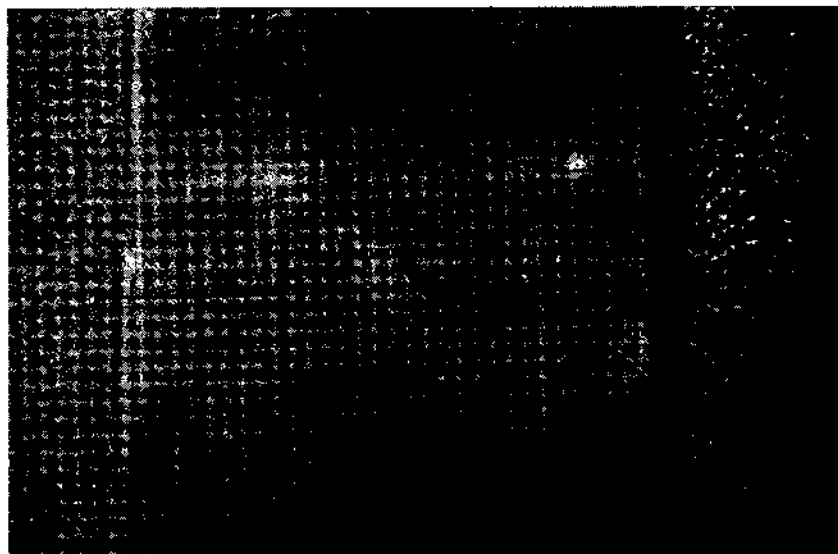
Podríem col·locar aquí el Parc de Ribes Roges, per la gran extensió oberta que representa i la quantitat de gespa, però per altres característiques li pertoca una altra classificació.

Jardí àrab

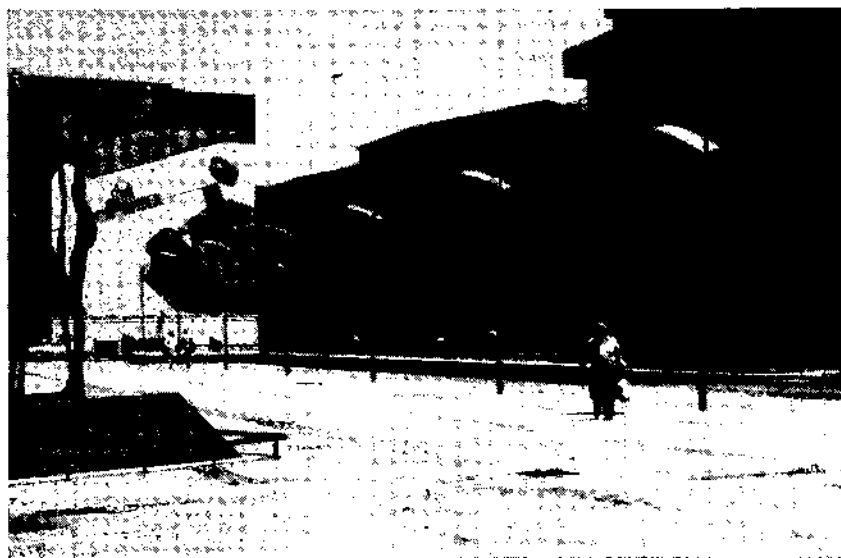
No tenim cap jardí àrab pròpiament dit, però sí molts exemples de la variant autòctona, el «patio».

Es tracta normalment de jardins situats entre blocs, de barris on viuen immigrants, encara que es va estenent. Molts són, per tant, jardins semi-públics.

Plaça de les Acàcies	Armanyà
Blocs Esmaragda	Sant Joan

Planta d'un espai d'ús polivalent. Anys 70-80 (plaça Xuriguera).

Postmodernisme. Anys 90 (plaça Mercat).

Blocs de Sant Joan	Sant Joan
Plaça del Sol	Tacó
Racó de Santa Llúcia	Fora vila
Finestres i balcons	Arreu (ex.: plaça Toldrà)

Transició

Amb el canvi polític s'incorporen elements innovadors també als jardins, sense abandonar del tot els elements propis del disseny clàssic. Anys 70-90.

Jardins Molí de Vent	Sant Joan
Jardins de Francesc Macià	Sant Joan
Plaça del Xoriguer	Sant Joan
Parc dels Pobles d'Espanya	Sant Joan
Parc de la Sardana	Entrevies
Plaça de la Marina	La Platja
Parc de Ribes Robes	Ribes Roges

Disseny actual

Amb les noves onades de disseny internacional, juntament a la nostra incorporació a la CEE i al rànquing dels països rics del món... Voluntat d'incorporació a les èlites mundials. Ens incorporem plenament en aquest món d'avantguardisme.

Plaça Soler i Carbonell	Vilanova centre
Plaça E.C. Ricart	Vilanova centre
Rambla Principal	Vilanova centre
Carrer Olivella	Sant Joan
Rambla Arnau de Vilanova	Sant Joan
L'Atlàntida	La Platja
Rambla de Lluís Companys	Ribes Roges
Can Ganeta	Sant Joan

JARDINS DEL FUTUR

És cada cop més evident que, almenys en el nostre context europeu, la jardineria és considerada com un art i com una professió, no només com una simple aplicació d'una tècnica. El paisatgisme està més valoritzat i s'estableixen els estudis adients.

A Europa existeix la carrera universitària i la professió de paisatgista, aquí només existeix un curs de postgrau com a especialització d'un any, després de la llicenciatura. Però a més de l'aspecte acadèmic de la professió, caldrà veure cap on va la jardineria com a concepte i com a filosofia de treball, i cap a quin tipus de jardineria i de jardins volem anar. Segle XXI.

Seria desitjable tenir:

Una jardineria que treballi en equip i que signifiqui una col·laboració entre arquitectes, enginyers i paisatgistes (tots els que treballen a nivell urbanístic) en el disseny dels espais públics i privats.

Una jardineria realista d'acord amb les necessitats socials, sense apartar-se'n; no al servei d'una minoria intel·lectual que, de fet, substitueix l'antiga aristocràcia en l'ús i apreciació de segons quins dissenys.

Una jardineria que respecti el passat, que el conservi allà on calgui, que no tingui un estil únic, sinó plural, que s'adapti a les necessitats i a les possibilitats de cada situació...

Una jardineria que participi de la recuperació ecològica, que utilitzi els recursos sense danyar el medi, que empri productes fitosanitaris naturals, que revaloritzi les plantes autòctones per sobre de les importades...

En resum, una jardineria que ens permeti un major contacte amb la natura, a nivell públic i privat.

BIBLIOGRAFIA

PÁEZ DE LA CADENA, Francisco: *Historia de los estilos en jardinería*. Ed. Istmo. 1982.

HANSMANN, Wilfred: *Jardines del Renacimiento y el Barroco*. Ed. Nerea. 1989.

BELASCOAIN, Ricard, i altres: *D'esquena al mirall*. Ajuntament de Vilanova. 1985.

Diversos autors/res. *Rambles, places i carrers vilanovins*. Gran Penya.

Plànol de Vilanova i la Geltrú. Patronat Municipal de Turisme. Ajuntament de Vilanova.

Plànols detallats. Àrea d'Urbanisme. Ajuntament de Vilanova. 1992.

Fotografies d'elaboració pròpia.

Gràfic d'elaboració pròpia.